KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Tuulia Innala, Paavo Taipale

Lausunto
22.2.2023
73/03.01.01/2023

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asiantuntijakuuleminen U-kirjelmästä 22.2.2023

U 120/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä (uudelleenlaadittu teksti)

Suomen Kuntaliitto ry kiittää ympäristövaliokuntaa kutsusta tulla kuultavaksi Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle U 120/2022 vp ja lausuu kirjelmästä seuraavaa:

Yleistä

Kuntaliitto pitää yli 30 vuotta sitten voimaan tulleen yhdyskuntajätevesidirektiivin uudistamista tarpeellisena. Uudistuksessa on mahdollista ottaa huomioon viime vuosikymmenien jätevesien puhdistustekniikan kehitys sekä uudet, aiemmin huomiotta jääneet yhdyskuntajätevesien vesistökuormitusta lisäävät tekijät. Näin on mahdollista turvata vesistöjen veden laatua aiempaa paremmin. Direktiiviehdotus myös tukee useiden EU:n ympäristö-, energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista, joskin eri säännöksien toimeenpanon seurausten keskinäisriippuvuuksia olisi jatkoneuvotteluissa välttämätöntä arvioida uudelleen suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Kuntaliitto ehdottaa muutoksia valtioneuvoston kantaan

Kuntaliitto pitää valtioneuvoston kantaa pääosin asianmukaisena ja kannatettavana. Erityisesti Kuntaliitto yhtyy näkemyksiin typen poiston vaatimusten muutoksesta. On ehdottoman tärkeää, että valuma-alueella tapahtuva typen pidättyminen vesistössä ja typen biologisen poistoprosessin lämpötilasidonnaisuus voitaisiin ottaa jatkossakin huomioon. Myös valtioneuvoston varauksellinen kanta ehdotettuun komissiolle delegoituun säädösvaltaan vastaa pääosin Kuntaliiton näkemystä.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

Tuulia Innala, Paavo Taipale

Lausunto
22.2.2023
73/03.01.01/2023

Kuntaliitto kuitenkin ehdottaa seuraavia tärkeinä pitämiään muutoksia ja täsmennyksiä kantaan asioista, joita ei ole riittävästi otettu huomioon:

Kuntaliitto pitää ehdottoman tärkeänä, että kasvavien yhdyskuntien hyvän jätevesihuollon turvaaminen kestävällä tavalla sekä useiden ikääntyvien pienempien puhdistamojen korvaaminen yhdellä suuremmalla ja ajanmukaisella puhdistamolla on mahdollista jatkossakin. Näyttäisi siltä, että direktiivin sääntely yhdistettynä vesipuitedirektiivin sääntelyyn ei mahdollistaisi tätä. Direktiiviin tuleekin lisätä sääntelyä, joka mahdollistaa harkitun poikkeamisen vesipuitedirektiivin mukaisesta vesien hyvän tilan tavoitteesta edellä kuvatun kaltaisissa tilanteissa, joissa jo sovelletaan parasta kustannustehokasta puhdistustekniikkaa. Kuntaliitto katsoo, että asia on välttämätöntä tuoda esille jatkoneuvotteluissa, sillä ilman tällaista poikkeamismahdollisuutta kestävien yhdyskuntien kehitys erityisesti matalamman kaupungistumisasteen jäsenvaltioissa estyy. **Kuntaliitto ehdottaa lisättäväksi valtioneuvoston kantaan seuraavan huomion:**

- *Valtioneuvosto pitää tärkeänä lisätä direktiiviin uusi säännös mahdollisuudesta poiketa vesipuitedirektiivissä* (2000/60/EY) *säädetystä vesistöjen hyvän tilan tavoitteesta eräissä tarkoin määritellyissä tilanteissa. Kaupunkien kasvaessa on välttämätöntä, että kulloinkin parasta käyttökelpoista tekniikkaa hyödyntävän puhdistamon toimintaa pystytään päivittämään vastaamaan tarvittavaa puhdistuskapasiteettia ja poikkeus vesien tilatavoitteissa tulisi tällöin sallia.*

Kuntaliitto on myös huolissaan EU-sääntelyn ulottamisesta kiinteistökohtaisiin jätevesijärjestelmiin. **Kuntaliitto ehdottaa valtioneuvoston kantaan direktiivin soveltamisalan muutoksista lisättäväksi nykyisen kirjauksen perään seuraavaa (s. 20 alkava 3. kpl):**

- *Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksella siihen, että kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien puhdistusvaatimukset kiristyisivät ehdotuksen mukaisesti. Etenkään artiklan 18 mukaan tehtävän riskien arvioinnin ei tule johtaa kiinteistökohtaisten järjestelmien puhdistusvaatimusten kiristymiseen direktiivin alkuperäistä soveltamisalaa pienemmissä taajamissa.*

Kuntaliitto pitää myös ongelmallisena aikomusta säädellä hulevesien hallinnasta hulevesiviemäreiden osalta yhdyskuntajätevesidirektiivissä. **Kuntaliitto ehdottaa täsmennettäväksi valtioneuvoston kantaa liittyen yhdyskuntajätevesien hallintasuunnitelmiin (s. 21, 2. kpl):**

- *Valtioneuvosto pitää sinänsä perusteltuna yhdyskuntajätevesien hallintasuunnitelmia taajama-alueelta tulevien hulevesien ja viemäriylivuotojen päästöjen vähentämiseksi. Kokonaisvaltaisessa hulevesien hallinnassa viemäröinnin suhteellinen merkitys tulevaisuudessa kuitenkin vähenee, ja hulevesien hallinta soveltuu*

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Tuulia Innala, Paavo Taipale

Lausunto
22.2.2023
73/03.01.01/2023

kokonaisuudessaan tehokkaammin säädeltäväksi muualla kuin yhdyskuntajätevesidirektiivissä. Sen vuoksi hulevesiä tulisi tarkastella yhdyskuntajätevesidirektiivistä kokonaan erillisenä kokonaisuutena, jossa niiden erillisviemäröinti on vain osatekijä.

Huomioita kirjelmän sisältökuvauksiin

Kiinteistökohtaiset järjestelmät

Kiinteistökohtaisille järjestelmille (artikla 4, yli 1000/2000 avl:n taajamissa) ehdotetaan asetettavaksi vastaavat puhdistusvaatimukset kuin yli 1000 avl puhdistamoille. Tämä johtanee kiinteistökohtaisten järjestelmien kieltoon em. alueilla, koska kiinteistökohtaisilla käsittelyjärjestelmillä on käytännössä mahdotonta saavuttaa yhtä tehokkaat puhdistustulokset kuin keskitetyissä puhdistamoissa. Haasteena olisi kuitenkin edelleen se, että riskiperusteisesti vastaavat vaatimukset voitaisiin asettaa myös edellä mainittuja pienemmissä taajamissa sijaitseville kiinteistökohtaisille järjestelmille.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan kiinteistökohtaisten käsittelyjärjestelmien tulee direktiivin mukaisissa taajamissa olla lähtökohtaisesti vain poikkeuksellinen, mutta perustelluista syistä käytettävissä oleva ratkaisu, ja siksi niiden puhdistusvaatimuksia ei tule rinnastaa suoraan keskitettyjen järjestelmien vaatimuksiin.

Kuntaliitto ei tue luonnoksessa esitettyä komissiolle annettavaa valtuutta säätää järjestelmien suunnittelusta, käytöstä ja ylläpidosta. On tärkeää voida säilyttää jäsenmaakohtainen päätösvalta asiassa, joka on hyvin riippuvainen hallintojärjestelmästä ja ympäristöolosuhteista.

Yhdyskuntajätevesien hallintasuunnitelmat

Kuntaliitto pitää ongelmallisena, että tässä jätevesidirektiivissä säädeltäisiin osittaisesti hulevesistä. Hulevesien hallinta on erittäin tärkeää, mutta hulevesiä tulisi lähtökohtaisesti käsitellä tästä direktiivistä erillisenä kokonaisuutena. Suomessa hulevesien ei ole katsottu olevan osa vesihuoltoa, vaan niiden kokonaisvaltainen hallinta on säädetty kunnan vastuulle maankäyttö- ja rakennuslaissa. Hulevesien kokonaisvaltaisessa hallinnassa erillisviemärit ovat vain osa järjestelmää, ja siksi niistä erillinen säätäminen ja sisällyttäminen yhdyskuntajätevesien hallintasuunnitelmiin voi johtaa hulevesien hallinnan osalta osaoptimointiin. Suomen hulevesien sääntelyjärjestelmä on sellainen, että Kuntaliiton näkemyksen mukaan U-kirjelmäluonnoksessa ehdotettu hallintasuunnitelman sisällyttäminen mahdolliseen uudistettavassa vesihuoltolaissa säädeltyyn kunnan vesihuoltosuunnitelmaan ei liene riittävä ratkaisu, koska hulevesien hallinnan ei katsota olevan Suomessa vesihuoltotoimintaa.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Tuulia Innala, Paavo Taipale

Lausunto
22.2.2023
73/03.01.01/2023

Yhdyskuntajätevesien biologinen käsittely ja ravinteiden poisto

Kuntaliitto yhtyy valtioneuvoston kannassa esitettyyn kritiikkiin biologisen käsittelyn ja ravinteiden poiston osalta. Ravinteiden poistolle ehdotetut vaatimukset (artiklat 6 ja 7) ovat Suomelle erittäin kriittisiä. Typenpoistovaatimus koskisi koko maata ja myös hieman pienempiä, yli 10 000 avl puhdistamoja, koska Itämeren koko valuma-alue määritelty ”haavoittumiselle alttiiksi alueeksi”. Vaatimukset koskisivat vuodesta 2040 alkaen lähes sataa jätevedenpuhdistamoa, suurimpia jo aiemmin. Typenpoistovaatimuksista on poistettu voimassa olevan direktiivin lievennykset: alle 12 asteen lämpötiloissa tapahtuva prosessi sekä typen pidättyminen valuma-alueen vesistöihin ja maaperään (sisämaan puhdistamot). Nämä tulee palauttaa direktiiviin. Lisäksi typenpoistovaatimusta tulisi yleisesti kohtuullistaa. Puhdistamon toiminnan viranomaisvalvonnan ehdotetut näytteenottovaatimukset erityisesti suuremmilla puhdistamoilla on moninkertaiset nykyiseen verrattuna ja niitä tulee kohtuullistaa, kuten valtioneuvoston kannassakin on todettu.

Mikroepäpuhtaudet

Yli 100 000 avl puhdistamoille asetettaisiin eräiden mikroepäpuhtauksien osalta uusi puhdistusvelvoite (artikla 8) vuodesta 2036 alkaen. Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että tiedossa olevat tähän soveltuvat puhdistusmenetelmät ovat erittäin energiaintensiivisiä ja lisäävät puhdistamojen energiankulutusta olennaisesti samaan aikaan kun direktiiviehdotus toisaalta edellyttää puhdistamoilta energianeutraaliutta. Riskinarvioinnin pohjalta velvoite voisi koskea myös 10 000–100 000 avl puhdistamoja, joille muodostuisi vielä suhteellisesti suurempi riski kustannusten noususta.

Laajennettu tuottajavastuu

Direktiiviehdotuksessa esitetään tuottajavastuun käyttöönottoa (artiklat 9 ja 10) mikroepäpuhtauksien poistosta aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseksi. Tavoite on hyvä, mutta Kuntaliitto tuo esiin huolen toteutuksen tuottamasta hallinnollisesta taakasta eri tahoille. Kokemukset eri yhdyskuntajätelajien tuottajavastuun toteutuksesta (mm. SUP-direktiivi) eivät ole rohkaisevia tässä suhteessa. Tuottajavastuun käytännön toteutukseen liittyy paljon vaikeita ratkaistavia kysymyksiä. On erittäin hankalaa kohdentaa eri puhdistamoiden investointikustannuksia lukuisille eri tuottajille. Sen lisäksi esiin noussee keskustelu investointien tarpeellisuudesta, käytettävistä puhdistusmenetelmistä sekä niiden kustannustehokkuudesta.

Yhdyskuntajätevedenpuhdistamojen energianeutraalius

Direktiiviehdotuksen mukaan yli 10 000 avl yhdyskuntajätevedenpuhdistamojen on kansallisella tasolla oltava energianeutraaleja vuoden 2040 loppuun mennessä (artikla 11). Tämä on Suomen ilmasto-oloissa ja uusien ehdotettujen puhdistusvaatimusten myötä erittäin haasteellinen tavoite. Tämä on tuotu myös valtioneuvoston kannassa hyvin esille.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Tuulia Innala, Paavo Taipale

Lausunto
22.2.2023
73/03.01.01/2023

Kuntaliiton näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että myös puhdistamon ulkopuolelta hankittava vihreä energia on hyväksyttävä ratkaisu. Puhdistamojen laajamittainen prosessista erillinen energiatuotanto omaan käyttöön ei ole tarkoituksenmukainen vaatimus. Olennaista on myös se, mikä toimija voi laskea uusiutuvan energian hyödyksi energiataseessaan (erityisesti lietteenkäsittely ja jäteveden hukkalämmöt).

Yhdyskuntajätevesien seuranta

Direktiiviluonnoksessa (artikla 21) ehdotetaan, että jäsenvaltioiden olisi seurattava yli 10 000 avl taajamien hulevesien ja viemäriylivuotojen epäpuhtauksien pitoisuuksia ja kuormia samojen muuttujien osalta, jotka koskevat yhdyskuntajätevedenpuhdistamoiden käsiteltyä jätevettä. Kuntaliitto suhtautuu vaatimukseen varauksella ja pitää ehdotettua seurantaa erittäin hankalana ja raskaana toteuttaa käytännössä. Hulevesiä ei tyypillisesti koota yhteen paikkaan jätevesien lailla, jolloin näytteenoton ja kuormituksen seurannan kohdentaminen on haasteellista.

Vaikutusten arviointi ja hallinnolliset ja taloudelliset vaikutukset

Kuntaliitto pitää direktiiviehdotuksen vaikutusten arviointia puutteellisena. Vaikutusten arviointi on toteutettu ajankohtana, jolloin kustannustaso oli huomattavasti nykyistä tilannetta alhaisempi. Tämän lisäksi tarkastelu tehdään unionitasolla. Pohjoismaissa kustannukset nousevat muuta Eurooppaa suuremmaksi muun muassa rakentamiskustannusten ja kylmien jätevesien aiheuttamien erikoisolosuhteiden vuoksi.

Kuntaliitto pitää kirjelmän arviota Suomen vesihuoltolaitoksille ja viranomaisille direktiivistä aiheutuvista kustannuksista liian alhaisena, vaikka sekin osoittaa miljardiluokan investointitarpeita, joista tosin osa arvioidaan katettavan tuottajavastuun kautta. Kuitenkin pelkästään maan suurimman vesihuoltolaitoksen arvioidut, direktiiviuudistuksesta aiheutuvat lisäkustannukset olisivat kokonaisuudessaan 150 miljoonaa euroa.

Olennaista on myös tunnistaa se, että erityisesti uusien ravinteiden poistovaatimusten ulottaminen koko maahan johtaisi merkittäviin investointeihin käytännössä ilman ympäristöhyötyjä, koska sisävesissä typpi ei ole biomassan kasvua rajoittava ravinne.

Kirjelmässä todetaan, ettei ehdotuksella ole kuntatalouteen merkittäviä suoria vaikutuksia. Kuntaliitto huomauttaa, että ehdotukseen sisältyy lisääntyviä kunnan tehtäviä muun muassa yhdyskuntajätevesien hallintasuunnitelmien laatimisen ja mahdollisen laajan hulevesien monitorointivaatimuksen sekä kiinteistökohtaisten järjestelmien ja teollisuuspäästöjen valvonnan myötä.

Suurin osa yhdyskuntajätevedenpuhdistamoista on julkisyhteisöjen omistamia. Puhdistamot käsittelevät myös merkittäviä määriä elinkeinoelämästä tulevia jätevesiä ns. teollisuusjätevesisopimusten perusteella. Kuntaliitto tukee ehdotusta valtioneuvoston kannaksi korvauksista ja seuraamuksista. Näiden tulisi olisi olla sovitettavissa suomalaiseen lainsäädäntödoktriiniin koskien vahingonkorvauksia ja rikosoikeudellista vastuuta.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Lausunto
22.2.2023
73/03.01.01/2023

Tuulia Innala, Paavo Taipale

Näitä molempia seikkoja koskevia velvoitteita tulee selvittää ja arvioida tarkemmin neuvotteluissa ja varmistaa, että kansallinen liikkumavara sallitaan kyseisten velvoitteiden osalta ja että muun muassa rangaistavaksi säädettävät teot voidaan kansallisesti määritellä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Paavo Taipale
yhdyskuntatekniikan päällikkö

Jakelu Ympäristövaliokunta
Tiedoksi Kuntaliiton kirjaamo

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

